

фото: Иван ТАШОВСКИ

Госпоѓа Патриша Рајдер остварила долга, богата и различна кариера во рамките на Агенцијата за меѓународен развој на САД (УСАИД). Нејзиниот ангажман неколку пати ја водел во Африка, од кои последниот пат била во Пакистан како заменик-директор на Мисијата. Во текот на овој период таа истовремено ја вршела и функцијата в.д. директорка. Пред да ѝ биде доделена позицијата во Пакистан, Патриша Рајдер била директорка на Канцеларијата за економски развој, земјоделство и трговска политика во седиштето на УСАИД во Вашингтон. Претходно била ангажирана во Танзанија, а неколку години работела во Бирото за Африка во Вашингтон.

Израснала во Илиноис, Луизијана и Конектикат. Госпоѓа Рајдер има магистерска диплома од National Defense University од Вашингтон, уште една магистратура во сферата на интернационалниот развој на Fletcher School, Tufts University од Бостон, а дипломирала на политички науки на Универзитетот Конектикат. Во слободното време била и тренер за бејзбол и фудбал, а нејзиниот син кој, исто така, е фудбалски играч, студира на Универзитетот Longwood во Вирџинија.

НАЈГОЛЕМИ ПРОДОЛЖИ Д КРЕАТИВНИТЕ

Разговорот го водеше:
Арсен КОЛЕВСКИ

НА МИСИЈАТА НА УСАИД ВО Р МАКЕДОНИЈА

☀️ Како ја оценувате досегашната улога на УСАИД во Македонија?

РАЈДЕР: Основна цел ни е да го забрзаме економскиот раст во Македонија. Македонија го има предизвикот да спроведе политички и економски реформи неопходни за да напредува во нејзините аспирации за членство во НАТО и во ЕУ, но и да создаде услови за подобар живот на македонските граѓани. Соединетите Американски Држави се партнери во овој процес. Американскиот народ, преку УСАИД, има инвестирано повеќе од 450 милиони американски долари во Македонија, од 1993 година па досега.

☀️ УСАИД е препознатлив како еден од најголемите донатори во Македонија. Од Ваша гледна точка, кои се најуспешните проекти кои сте ги спровеле досега?

РАЈДЕР: Ги има многу. Работејќи со македонската Влада, ние помогнавме да се обезбедат компјутерски лаборатории во секое училиште. Македонија е првата безжична земја, благодарение на проектот кој обезбедува брз Интернет во 460 училишта. Седум илјади студенти го посетуваат македонскиот приватен, мултиетнички, мултијазичен Универзитет на Југоисточна Европа. УСАИД беше најголемиот донатор на овој проект. УСАИД ја предводеше техничката асистенција обезбедена за пристап на Македонија кон Светската трговска организација. Повеќе од 450 компании користат напредни информатичко-комуникациски технолошки решенија за унапредување на нивната конкурентност, благодарение на еден друг проект на УСАИД. Помогнавме да се воспостави целосно функционален двостолбен

пензиски осигурителен систем. Помогаме да се развијат извозните индустрии за рециклирање на пластика, како и дигиталните медиумски индустрии. Беа обучени три илјади набљудувачи на избори, кои работат локално и интернационално. Финансиски помогнавме 829 интерактивни проекти за развој на општините, со вредност од 25,2 милиона американски долари. Понатаму, УСАИД асистираше во отворањето на 60 канцеларии за членовите на Собранието за средби со електоратот, како поддршка на законодавниот процес. Инаку, годишно се имплементираат 25 проекти вредни повеќе од 25 милиони американски долари.

Според наше гледиште, Македонија може да биде потенцијално високо конкурентна на глобално ниво, бидејќи овде има одлични потенцијали и производи. Но, тука се работи за напредување на технологијата и додавање на вредност, а не за извезување на сурови материјали во соседните држави. Во Македонија има креативни, посветени луѓе да го направат тоа и нам ни е мило што сме тука и што можеме да помогнеме.

ОТ ДОНАТОР ЌЕ А ИМ ПОМАГА НА ЛУЃЕ ВО МАКЕДОНИЈА

нис центри, кои ќе обезбедат CAD/CAM услуги (Computer Aided Design/Computer Aided Manufacturing - Компјутерски потпомогнат дизајн / Компјутерски потпомогнато производство), на текстилната, на индустријата за чевли и на ин-

Во сферата на земјоделството УСАИД ги поддржува производителите на месо, млеко и зеленчук и овошје, дистрибутерите и препродавачите да станат попрофитабилни на домашниот и на меѓународните пазари. Посебен акцент е ставен на контролата на квалитетот и безбедноста на храната, технолошкиот напредок, додавањето вредност и подобрувањето на маркетингот. УСАИД, исто така, ги поддржува Националната асоцијација за месо и млеко, Лабораторијата за контрола на квалитетот и Програмата "Знак за квалитет" да станат лидери, кои ги заштитуваат интересите на овие индустрии.

Проектот е-Влада помага во развојот на стратегии, стандарди и капацитети за просторен менаџмент; подобрување на ефикасноста и транспарентноста на владините операции; и да се намалат можностите за измама, загуба и злоупотреба. Услугите ќе напредуваат од публикување на владини информации, преку он-лајн интеракции, до он-лајн трансакции на владиното работење. Некои од он-лајн услугите, кои веќе се промовирани, вклучуваат е-Даночно решение, е-Посредничко решение и "Аплицирај он-лајн" можноста, додека е-Буџетот и е-Здравје апликациите се во процес на развој.

☀ Можете ли да ни кажете кои се најголемите достигнувања во бизнис секторот, во кој имавте многу активности?

РАЈДЕР: Една од нашите основни цели е забрзување на економскиот раст во Македонија. Поддршката на УСАИД е насочена кон подобрување на бизнис климата, со цел приватните фирми да се направат поконкурентни и да се зголемат странските директни инвестиции. УСАИД ги поддржува реформите со кои се олеснува почнувањето бизнис во Македонија, со цел развивање нови бизнис и проширување на постојните.

Проектите на УСАИД ги зајакнуваат финансиските институции со намера да се подобри пристапот до капитал за

мали, средни и големи претпријатија. Проектите на УСАИД ја поддржуваат и модернизацијата на македонската даночна политика и бизнис законите, имплементацијата на членството во СТО и економскиот развој на локално ниво. Дозволете ми да ви спомнам неколку од тековните проекти: Проектот е-Бизнис им помага на малите и на средните претпријатија да развијат јавно-приватно партнерство, со цел да се идентификуваат и да се применат информациско-комуникациските технолошки апликации преку демонстративни проекти, центри за заедничко користење на технологија и преку активно поттикнување на поблиски врски меѓу бизнисите и универзитетските компјутерски експерти. Отворени се шест е-Биз-

дустријата за изработка на алати, менаџмент обуки и веб-портали за туристичката и модната индустрија. Знак за Квалитет и Агро-бизнис проектот им помогнаа на месните и на млечните индустрии да станат препознатливи и преферирани од купувачите преку подобрениот квалитет. Агро-бизнис поддршката на УСАИД се прошири со вклучување на индустриите за преработка на овошје и зеленчук.

Комерцијалниот Фонд за финансирање на мали и на средни претпријатија обезбедува краткотрајно финансирање за работен капитал, како сурови материјали, пакувања, даноци, маркетинг и други трошоци, кои ги поддржуваат производството и доставата на обработени производи за домашниот и за странските пазари. Проектот за рециклирање на пластика го поддржува конституирањето на профитабилно рециклирање на користени пластични шишиња направени од polyethylene terephthalate (ПЕТ) преку јавно-приватно партнерство. Проектот за регионални енергетски активности ѝ помага на Македонија во имплементирањето на "дизајн на пазарен модел" и во зајакнувањето на капацитетот на македонската енергетска регулаторна комисија во Македонија.

☀ Само што почнувате со втората фаза од проектот за подобрување на бизнис климата во Македонија. Како помина првата фаза и кои се вашите идни планови што се однесуваат до воспоставувањето на пазарната економија и подобрувањето на македонската конкурентност?

РАЈДЕР: Нашата нова активност за подобрување на бизнис климата ѝ помага на Владата на Македонија во имплементирањето на фокусирана и успешна национална економска развојна стратегија. Јавно-приватниот дијалог е институционализиран и правилно применет во развојот на суштинските стратегии и политики во насока на подобрување на бизнис климата. Комплементарно на подобрувањето на јавно-приватниот дијалог, законската и регулаторната рамка и нивното спроведување станаа потранспарентни, обезбедувајќи ефективен и јасен терен за сите акционери. Капацитетот за инвестирање е подобрен преку воведување нови финансиски продукти и создавање легален предуслов за не-банкарски финансиски институции. За намалување

Финансиски помогнавме 829 интерактивни проекти за развој на општините, со вредност од 25,2 милиона американски долари. Понатаму, УСАИД асистираше во отворањето на 60 канцеларии за членовите на Собранието за средби со електоратот, како поддршка на законодавниот процес. Инаку, годишно се имплементираат 25 проекти вредни повеќе од 25 милиони американски долари.

на невработеноста се спроведоа промени во административните и законските мерки, со цел да се создаде пофлексибилен пазар на работна сила.

☀ Тековен проект е и оној за подобрување на квалитетот на образованието, кој ќе треба да обезбеди побрз економски раст во иднина. Кажете ни нешто повеќе за ова?

РАЈДЕР: Владата на САД верува дека квалитетното образование е важно за иднината на Македонија. Ние сме во голем степен вклучени во стручното образование каде што ги подучуваме учениците на вештини кои ќе се пренесат на пазарот. Нашиот најнов проект за основно образование е петгодишна

☀ Што вие би додале за Вашите проекти, активности и идни планови во Македонија?

РАЈДЕР: Ние навистина ќе останеме фокусирани на пазарно - заснованиот економски раст, обидувајќи се да им помогнеме на македонските индустрии

иницијатива, која цели кон подобрување на квалитетот на обучувањето и зголемување на способноста за вработување на младите. Овој проект е продолжување на групацијата проекти финансирани од УСАИД, а во насока на зајакнување на образованието во Македонија и поддршка на децентрализацијата, со цел македонските граѓани да се подготват за новите можности кои ќе ги донесе иднината.

и бизниси да станат поконкурентни во регионот и глобално. Тоа се однесува на посебните индустрии, како и на општата бизнис клима. Ќе почнеме нов проект во областа на земјоделството - ние го нарекуваме пристап "од нива до трпеца", работејќи со производителите, луѓето кои работат на маркетингот, дистрибутерите - директно до потрошувачот, со цел процесот да се направи поефикасен, поефективен, побезбеден за животната средина и поконкурентен на регионално и на глобално ниво.